

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.083
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
докторці мистецтвознавства,
професорці Дундяк Ірині Миколаївні
(76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата мистецтвознавства, доцента, завідувача кафедри
образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Кузенка Петра Ярославовича

на дисертаційну роботу **Дацюк Наталії Михайлівни**

**«Сакральне мистецтво в оздобленні храмів Тернопільщини ХХ –
початку ХХІ століття»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії в
галузі знань 02 Культура і мистецтво
за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація

Актуальність дослідження полягає у потребі комплексного вивчення сакрального мистецтва храмів Тернопільщини. За відсутності достатнього обсягу важливих відомостей про сакральні твори та їх авторів на території сучасної Тернопільської області, визначні пам'ятки ХХ – ХХІ століть вимагають додаткових досліджень. З огляду на вищезгадане, наукова праця Дацюк Наталії Михайлівни є актуальною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Дисертаційна робота Дацюк Наталії Михайлівни є ґрунтовним науковим дослідженням у якому основні наукові положення, висновки повністю

відповідають меті та завданням дослідження, а також є обґрунтовані наведеними даними, що підтверджують результати дослідження. У праці відповідно до мети й завдань наукового пошуку використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. На емпіричному рівні дисертанткою проводилося спостереження, бесіди й інтерв'ю з відомими художниками, священниками, представниками релігійних громад, науковцями історико-архітектурних заповідників, що дало змогу авторці зібрати джерельну базу та сформулювати власну гіпотезу, яка визначила хід дослідження. На теоретичному рівні авторка проводила структурний і порівняльний аналіз, застосовувала методи абстрагування, графічного моделювання, історичний метод, термінологічний, типологічний та інші, що дозволило обґрунтувати основні теоретичні положення в дисертаційній роботі, визначити основні поняття та взаємозв'язки. Серед спеціальних методів використовувала натурні обстеження, порівняльно-історичний і мистецтвознавчий аналізи. Отримані результати базуються на достатньому фактичному матеріалі, що гарантує належну достовірність та обґрунтованість основних наукових положень роботи та сформульованих у ній висновків

Повнота викладу одержаних результатів. За структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, встановленим МОН України. Повний обсяг дисертації складає 199 сторінок, список використаних джерел налічує 275 найменувань. Робота містить додатки. Результати, які наведені у дисертаційній роботі, є новими і оригінальними та не містять запозичень з наукових робіт інших авторів.

Анотація є коротким описом дисертаційної роботи, що дає загальне уявлення про зміст і результати дослідження. У ній міститься інформація про мету, методологію, результати та висновки дослідження. Всі частини дисертаційної роботи Дацюк Н. М. логічно пов'язані між собою і відповідають темі дослідження. План дисертації є послідовним, а виклад матеріалу організований системно. Висновки, які були зроблені, мають належне наукове та практичне обґрунтування.

Основний зміст дисертації висвітлено у 15 працях, з них 1 стаття – розділ колективної монографії; 4 – у наукових фахових виданнях України; 4 – у наукових періодичних виданнях інших держав; 6 статей, які додатково відображають наукові результати дисертації. Обсяг друкованих праць і їх кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Наведені публікації відображають основний зміст дисертації і отримані автором наукові результати.

У вступі сформульовано актуальність теми дослідження, наукове завдання, зв'язок дослідження з науковими планами та темами, мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, визначено наукову новизну та практичну значущість роботи, особистий внесок здобувача, представлено результати дослідження.

У 1 розділі «Історіографія, методика та джерельна база дослідження» проведений огляд літератури, джерельної база та методології дослідження. Проаналізовані джерела показали, що окремого дослідження про іконопис, монументальні розписи, вітражі, які становлять основу сакрального мистецтва на території сучасної Тернопільської області, не проводилося в цілому, а окремі пам'ятки згадуються подекуди у наукових працях, однак не аналізуються. Вивчення літературних джерел дало можливість дисертантці визначити актуальність обраного напрямку наукової

2 розділ «Сакральне мистецтво Тернопільщини на тлі західноукраїнських історико-мистецьких процесів ХХ ст.». присвячений дослідженню сакрального мистецтва у храмах Тернопільщини ХХ століття. Означено особливості піднесення національної свідомості в Галичині та процес пошуку власної ідентичності, які призвели до сплеску церковного будівництва і проявились у потребі створення мистецьких форм, у яких би виразно проглядались самотні риси українського храму. Проведено аналіз монументальних стінописів храмів початку ХХ століття у селах Настасів,

Озерна, Теремовля та ін., який показав їх тяжіння до відродження національної традиції та ролі митців, які долучилися до цього процесу.

У 3 розділі «Сучасні тенденції в сакральному мистецтві храмів Тернопільщини кінця ХХ – початку ХХІ століття» проведений аналіз художньо-стильових особливостей сакрального мистецтва у сучасних храмах Тернопілля. Охарактеризовано загальні напрямки відродження сакрального мистецтва означеного періоду та роль сучасних митців у його відродженні. Проаналізовано традиції та новації у влаштуванні іконостасів, вітражів, мозаїк початку ХХІ століття на території Тернопільської області.

У висновках наведені узагальнюючі підсумки роботи.

Додатки містять карту об'єктів дослідження, таблицю з переліком об'єктів дослідження, паспорт Троїцького собору Почаївської лаври, ілюстрації.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертації, а також публікацій автора за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях автора наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень та інших відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. В дисертаційній роботі Дацюк Н. М. не виявлено ознак академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю та підтримуючи більшість висновків до дисертації та положень, які мають ознаки наукової новизни та виносяться на захист, звертаємо увагу на окремі положення, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних пояснень під час публічного захисту дисертації.

- На наш погляд потребує розширення аналіз сучасних пам'яток сакрального мистецтва Тернопільщини у 1 розділі роботи

- У підрозділі 2. 4. Іконостаси Тернопілля першої половини ХХ ст. при висвітленні спадщини А. Манастирського варто порівняти ці пам'ятки з іншими його західноукраїнськими іконостасами

- Вважаємо, що варто було б приділити увагу у тексті дослідження історико-мистецьким особливостям Зарваницької чудотворної ікони та її інтерпретації в сучасному іконописі.

- Підрозділ 3.3. варто було побудувати на більш продуманому мистецтвознавчому аналізі щодо унікальних особливостей споруд великих храмових комплексів.

Наведені зауваження стосуються дискусійних або таких, що потребують уточнення, питань та не применшують у цілому високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження та науковий рівень отриманих результатів у цій роботі, яка по своєму науковому рівню, актуальності виконаних досліджень, практичному значенню, об'єму і оформленню є завершеною працею, а отримані в ній результати є новими та науково обґрунтованими.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Дацюк Наталії Михайлівни «Сакральне мистецтво в оздобленні храмів Тернопільщини ХХ – початку ХХІ століття» за актуальністю теми, обсягом виконаних досліджень, науковою і практичною цінністю отриманих результатів і висновків, формою викладу є оригінальним авторським дослідженням, що відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 21 березня 2022 р. № 341)). Подана дисертаційна робота є завершеною працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а її авторка Дацюк Наталія Михайлівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура

і мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри образотворчого,
декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Петро КУЗЕНКО

